

15. Порівняйте джерела 108 і 109. Що в них спільного та відмінного (візьміть до уваги, що автор джерела 108 пише про другу половину 1930-х рр.)? Що нового додали ці джерела до вашого розуміння соціальної структури радянського суспільства та радянської еліти? Прокоментуйте.

§ 38. ЖІНКА ТРИДЦЯТИХ

110

Газетне повідомлення

Жіноча праця в радянській Росії

Інформаційне видання Міжнародного бюро праці в Женеві, яке тільки що вийшло, містило цікаві дані про жіночу працю в радянській Росії.

П'ятирічним планом передбачено залучити до праці на фабриках і заводах 800 000 жінок, причому вони повинні бути завербовані, в основному, для текстильної і металевої промисловості. Існуюча в радянському законодавстві заборона нічної роботи для жінок на практиці скасовується. Крім того, передбачається посилено залучати жінок до сільськогосподарської праці, для того, щоб звільнену таким чином чоловічу робочу силу можна було застосувати на ударних роботах в копальнях і на транспорті. В ідеалі ради сподіваються повністю передати механізоване сільське господарство до рук жінок.

Последние новости. – Париж, 4 мая 1931 г.

1. Порівняйте газетні повідомлення 110–111. Чим вони відрізняються у висвітленні проблеми застосування жіночої праці в Радянському Союзі? Чи розкривають наведені документи причини посилення участі радянських жінок у виробництві? Як саме?

112

Погляд учасника подій

Зі спогадів жінки-шахтаря
Шепеленко-Осадчої У.Ю.

Мене образила контракція: давай зобов'язання, що ти нікуди не поїдеш, остаєшся в колгоспі і будеш виконувати роботу. Мене це дуже образило, що теля контрактують і мене... Ми з дівчатами зговорились поїхати у Балаклею і поступить на сахарний завод... На

111

Газетне повідомлення

Працююча жінка – активний
будівник соціалізму

Москва. Досягнуті в СРСР успіхи в індустріалізації країни і колективізації сільського господарства підняли на небачену висоту політ-активність і участь працюючих жінок у соц-будівництві. У 1930 р., і особливо в 1931 р., в усі галузі народного господарства було залучено величезну кількість жінок. На 1 жовтня 1928 р. у СРСР було 2,4 млн працюючих жінок, у 1929 р. – 2,6 млн, у 1930 р. – 3,7 млн, а в 1931 р. – уже 5,9 млн.

Красная газета. – Ленинград,
5 марта 1932 г.

другий день ми вийшли на буряки, оставили копаниці, а самі поїхали і поступили на завод. Мене оприділили до випарщика, а прийняли без документів... Приїхали, а почалась контракція і набір в Донбас – не було робочих, і я поїхала... потім влаштувалась мотористкою на вентиляторі... Потім спустили мене в шахту.

Цит. за: Нолл В. Трансформація громадянського суспільства... – С. 1.

2. Що саме, на вашу думку, образило дівчину (джерело 112)? Як ви розумієте значення терміна «контракція»? Чому авторка спогадів наголошує, що її прийняли без документів? А чому ж її, дійсно, прийняли на роботу без будь-яких документів, адже це – незаконно?

113 Погляд учасника подій**Зі спогадів радянського перекладача про відвідування делегацією англійських шахтарів шахти в Донбасі**

– Oh, samrade Tamara, одне запитання. Чи застосовується на радянських шахтах жіноча праця?

Я переклала запитання директору шахти. У його очах на хвилину промайнула зніяковілість, але він відразу ж відповів:

– Ні, у нас жінки під землею ніколи не допускаються до роботи.

– Oh, well, але от там тільки що пройшла жінка з конем.

Я запитально подивилася на директора. Як же він тепер викрутиться?

3. Чому директор радянської шахти (джерело 113) намагається приховати від англійців факт роботи жінок у шахті? Які в нас є документальні підстави йому не вірити?

114 Погляд учасника подій**Зі свідчень Любичанківської Параски Іванівни**

– Чи могла жінка виконувати чоловічу роботу, а чоловік – жіночу?

– Всяко бувало. Але більшу частку жінка знала своє: прати, хату білити, за дітьми дивитися, а чоловік вже – на дворі, в хліві і в столі. Чоловік ходив за худобою, молотив, збирав пашню.

Зі свідчень Медведенка Миколи Івановича

– Яка була роль жінки? Мали вони якісь права?

– Полоть, прясти і ткать, і дітей доглядать.

Нолл В. Трансформація громадянського суспільства... – С. 255.

115 Погляд дослідника

Двадцять років в Америці ознаменувалися найбільшим прогресом жінок за одне десятиліття. У 1930 р. налічувалося 10 546 000 жінок «вигідно зайнятих» поза домом: найбільше, як і колись, було зайнято в сфері домашнього й особистого обслуговування (3 483 000), але було майже 2 млн у канцеляріях, 1 860 000 – у виробництві і обнадійливим було те, що 1 226 000 із них були спеціалістами. Важли-

– А це так, випадково... Вона принесла чоловікові сніданок, і він попросив її повести коня на водопій.

– Дивно, дуже дивно. Адже в Англії жінки ніколи не допускаються під землю.

Цього разу пронесло... Пізніше я довідалася, що й у цій шахті і на сусідніх, і взагалі у всьому Донбасі жінки працюють під землею нарівні з чоловіками. А в наступні роки жіночу працю почали дуже широко застосовувати. Англійців, звичайно, обдурили найнахабнішим чином. Проте думаю, що в них усе-таки зародився сумнів із приводу жінки, що принесла сніданок своєму чоловікові.

Солоневич Т. Записки советской переводчицы. – София: Голос России, 1937. – С. 20.

вими і дуже значущими для культури були хазяйки... у яких уперше з'явився вільний час завдяки побутовим приладам, машинам і високим заробіткам чоловіків.

Джонсон П. Современность... – С. 261.

116 Погляд дослідника**Стан жіночого питання у Великобританії в 1934 р.**

Більшість професій, за винятком біржі і церкви, тепер відкриті для жінок. Проте й у бізнесі, й у професійній діяльності жінки найчастіше одержують меншу заробітну плату, ніж чоловіки, і їх рідко призначають на керівні посади.

Робітниці продовжують свою роботу на підприємствах, особливо в текстильній промисловості, і завдяки своїм швидким пальцям вони знаходять роботу й у багатьох інших нових галузях промисловості. Досвідчений секретар заробляє більше, ніж шахтар, і, безсумнівно, більше, ніж сільськогосподарський робітник. Проте за правилами гарного тону не дозволялося до 1939 року заміжній жінці ходити на роботу. Завданням жінки середнього класу, як і раніше, залишалося пильнувати порядок вдома. Ходити на роботу могли тільки дружини робітників.

Watson J. Success in British history since 1914. Цит. за: На пути к пониманию прошлого. – С. 72.

117

Погляд дослідника

У 1936 р. соціаліст Леон Блюм як прем'єр-міністр увів до складу уряду Народно-го фронту трьох жінок-міністрів, але вони не мали права голосувати на засіданнях кабінету.

Жіноче питання у Франції, як і раніше, регулювалося Кодексом Наполеона. До 1938 р. для одержання паспорта жінки повинні були запитувати згоди чоловіка.

Collin J/ The Cambridge illustrated history of France.

Цит. за: На пути к пониманию прошлого. – С. 73.

4. Чи бачите ви різницю у характері застосування жіночої праці в радянській Україні та США? У чому вона, на вашу думку, полягає? Чим вона викликана?
5. Сформулюйте загальні тенденції зміни ролі жінок у суспільному виробництві. Що нового в ролі жінок у суспільному виробництві з'являється в 1930-х рр. порівняно з 1920-ми? З чим це було пов'язано? Яка у цьому процесі роль держави?
6. Чому зростання зайнятості жінок за межами власної родини у США автор документа 115 називає «великим прогресом»? Як ви особисто ставитесь до цього? Чи сприймалося таке зростання як прогрес у Радянському Союзі?
7. Сформулюйте загальні тенденції зміни ролі жінок у суспільстві у 1920–1930-ті рр. Чим пояснюється різке зростання ролі жіночої праці у суспільному виробництві?
8. Заповніть порівняльну таблицю, визначивши критерій порівняння.

Роль жінок у суспільстві у 1920–1930-ті рр.

Тенденції	Радянська Україна	Спільні	Західні країни

9. Розгляньте візуальні джерела 118–131. Об'єднайтеся в групи та підготуйте фотоекспозицію, розмістивши фото та плакати у певній послідовності. Поясніть, які критерії ви для цієї послідовності обрали. Виберіть із попередніх текстових джерел слова чи речення, які можна використати як підписи чи заголовки до них.
10. Уявіть, що радянські та західні жінки обмінялися делегаціями. Складіть перелік питань, які вони могли б поставити одна одній. Запишіть уявне інтерв'ю, вказавши особу, що дає та бере інтерв'ю, її суспільне становище, сферу діяльності, вік тощо.

118

Жінка на тракторі. Радянська Росія

119

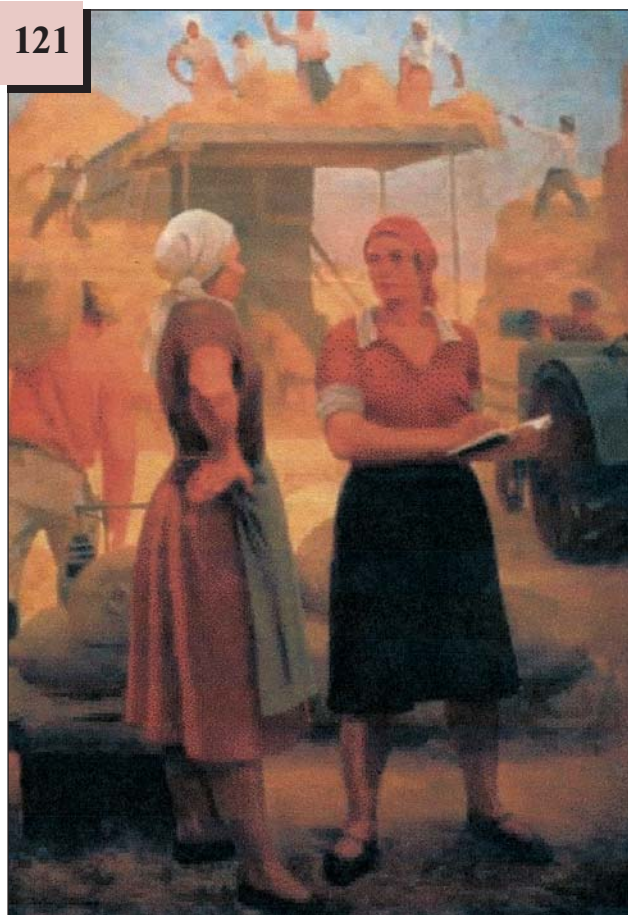
Бригада П. Ангеліної на нараді передовиків вирощування високих урожаїв зерна. Москва, 1935 р.

120

Радянський плакат.
1932 р.

121

Колгоспниця-бригадир.
Картина Г.Г. Ряжського. 1932 р.

122

Австрійські жінки за плугом. 1930-ті рр.

123

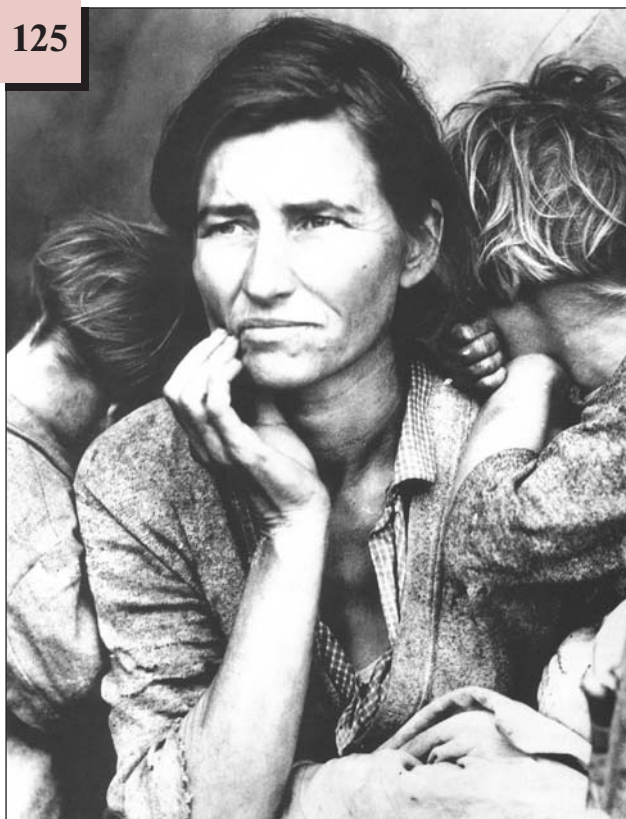
Безробітня німкеня, що шукає роботу.
Німеччина, початок 1930-х рр.

124

Франціс Перкінс, міністр праці США.
1933–1945 рр.

125

Жінка часів «Великої депресії».
Каліфорнія, 1936 р.

126

Радянські льотчиці

127

Жінка-токарь. Сталінградський тракторний завод.
1930-ті рр.

128

Мешканки харківського гуртожитку.
1935 р.

129

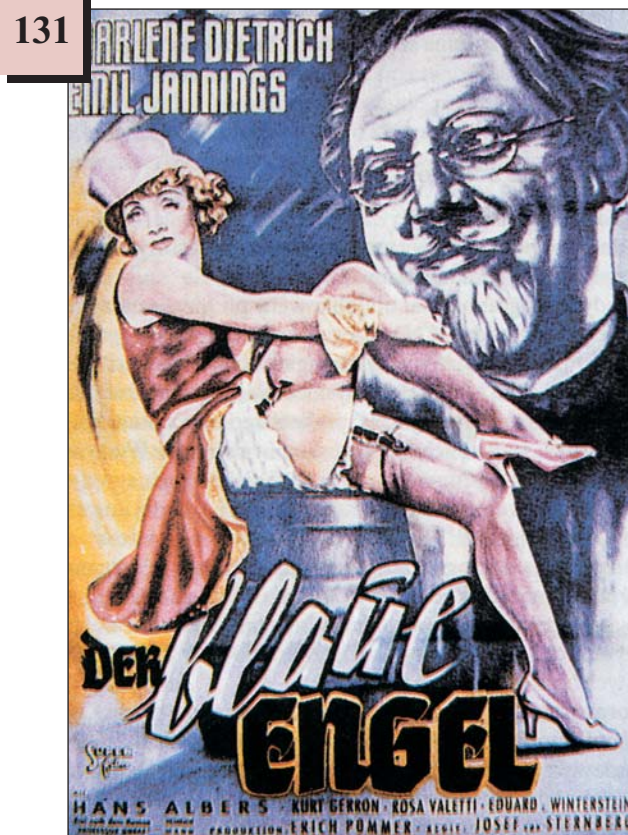
Демонстрація британських жінок спрямована
проти застосування розумових тестів для учнів

130

Реклама радянського фільму
«Дівчина з характером»

131

Реклама німецького фільму
з Марлен Дітріх у головній ролі